

Att kontrollera pengar i politiken

En väldigt kort introduktion

REPORT | 2022

Att kontrollera pengar i politiken

En väldigt kort introduktion

Magnus Öhman

Senior Political Finance Advisor and Director, IFES Regional Europe Office

**Center for Anti-Corruption
& Democratic Trust**

Att kontrollera pengar i politiken – en väldigt kort introduktion

Copyright © 2022 International Foundation for Electoral Systems. All rights reserved.

Permission Statement: No part of this work may be reproduced in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any information storage and retrieval system without the written permission of IFES.

Requests for permission should include the following information:

A description of the material for which permission to copy is desired.

The purpose for which the copied material will be used and the manner in which it will be used.

Your name, title, company or organization name, telephone number, fax number, e-mail address and mailing address.

Please send all requests for permission to:

International Foundation for Electoral Systems

2011 Crystal Drive, 10th Floor

Arlington, VA 22202

E-mail: media@ifes.org

Phone: 202.350.6700

About IFES

IFES advances democracy for a better future. We collaborate with civil society, public institutions and the private sector to build resilient democracies that deliver for everyone. As the global leader in the promotion and protection of democracy, our technical assistance and applied research develops trusted electoral bodies capable of conducting credible elections; effective and accountable governing institutions; civic and political processes in which all people can safely and equally participate; and innovative ways in which technology and data can positively serve elections and democracy. Since 1987, IFES has worked in more than 145 countries, from developing to mature democracies. IFES is a global, nonpartisan organization based in Arlington, Virginia, USA, and registered as a non-profit organization [501(c)(3)] under the United States tax code.

IFES By The Numbers

Reached 25M+
people with civic and
voter education in
2021

Supported 30
elections in
2021, training
300K+ election
officials

Worked across 58
countries in 2021

Varför det är viktigt att kontrollera pengar i politiken

Demokratiska aktörer måste kontrontera oklar och olaglig finansiering av de politiska processerna för att stoppa politisk korruption of odemokratiskt agernade. Olaglig finansiering av politiken has kallats korruptionens “arvsynd” eftersom det skapar och stärker korrumperande bank mellan de private och allmänna sektoreerna.

Även om de politiska processerna varier mycket mellan olika regioner och länder så spelar pengar än vikitig rolle i den politiska beslutsprocessen överallt. Pengar i politiken, eller politisk finans, är direkt kopplat till nycketlaspekter av varje modern samhälle. Resurser behövs för engagerande valkampanjer, men pengar har en tendens att störa dem spelreglerna för de som deltar i val. Kontroll över pengar är viktigt för effektivt politiskt styre, men korruption kan lätt förstöra gott politiskt styre. Ett demokratiskt samhälle kräver en pågående dialog mellan valda och folket, en process som kräver resurser. Tyvärr kan pengar göra att politiker lyssnar mer till de som givit dem bidrag än till folket.

Det här dokumentet är en introduktion till viktiga problem och lösningar inom politisk finans. Det diskuterar också den globala erfarenheten av att reglera politisk finans i olika länder, och hur dessa reglering kan genomföras i pratiken. Regler om finansiell rapportering; förbud och begränsningar av bidrag och spendering; och statligt stöd till politiska partier diskuteras. Civil samhället och media roll avhandlas också, liksom vad some lärts globalt från kontroll av politisk finans

Problem med pengar i politiken

- **Stora donationer:** Skillnader i resurser can göra att vissa röster hörs mycket bättre än andra. De med mycket pengar kan påverka politiska beslut på sätt som är problematiska för demokratin. Om politiker ger förtur till företag som stödjer dem kan det negativt påverka den allmänna upphandlingen och ekonomisk utveckling, och det kan underminera inte bara demokrati utan även gott politiskt styre och effektivitet i den allmänna administrationen.
- **Illegal finansiering:** I vissa situationer försöker kriminella ge sig in i politiken för att få juridisk immunitet, och valkampanjer används för pengatvätt, samtidigt som politiska bidrag används för att undvika polisundersökningar av de kriminellas aktiviteter.
- **Finansiering från utlandet;** Om utländska medel används i valkampanjer är risken att politikerna lyssnar mer på intressen från utlandet än på väljarna i landet. Om utländska medel används mycket är risken att landets politiska självständighet hotas.
- **Dyra valkampanjer:** Om ny politiska grupper inte kan göra sig hörda för att valkampanjer kostar för mycket är riskn att det politiska systemet inte kan anpassa sig till förändringar inom folkopinioen. Många kvinnor har svårt att etablera sig i politiken eftersom de ofta har mindre kontakt med nätverk av rika personer.
- **Valköp:** Valköp kan vara som en direkt transaktion, där individuella väljare för pengar när de bevisat att de röstat på ett visst sätt, men valköp kan också vara indirect och på gruppnivå, som när en by-chef eller en religiös ledare används som mellanhand för att påverka människor under deras kontroll.
- **Missbruk av allmänna medal:** När allmänna medel används för att stödja eller underminera en viss politisk aktör så hotas demokratin, och gränser mellan staten och det politiska partiet i makten suddas ut. SÅdant missbruk kan också negativt påverka ekonomin.

Att reglera pengar i politiken

Alla länder har åtminstone några regler som berör hur pengar kan användas i politiken. Oavsett vilka regler ett land använder så måste de vara lämpliga för landets situation och politiska mål, och reglerna fyller ingen funktion om de inte följs i praktiken. En nyckel till ett effektivt kontroll system är tillgången till information om hur politiska partier och valkandidater finansierar sin verksamhet. Utan sådan information kan vi oftast inte veta om andra regler följs eller inte. Betydelsen av transparens i politisk finans har fastställts genom FNs Konvention mot Corruption (UNCAC).¹ Reglerna för finansiell rapportering måste anpassas till varje land, och inte vara så komplicerade att partier och valkandidater inte kan följa dem.

Transparens är dock inte alltid tillräckligt för fria val och för att stoppa korrupktion i politiken, till exempel om tillgången till pengar skiljer sig väldigt mycket mellan partier, eller när media inte har möjlighet att rapportera fritt vilket gör relevant information inte är tillgänglig till väljarna.

I sådana situationer kan regleringar behövs för att kontrollera hur politiska aktörer betar sig. Det kan innebära förbud mot att ta emot bidrag från källor som anses olämpliga. Att förbuda bidrag från statliga medel kan vara ett sätt att stoppa missbruk av skattemedel. Många länder förbjuder också anonyma bidrag eftersom om de är tillåtna så kan det vara mycket svårt att kontrollera om andra bidragsförbud respekteras.

I andra situationer fördrar länder att inte förbjuda vissa aktiviteter helt, men man sätter istället gränser. Genom att begränsa hur stora bidrag som kan ges hoppas man minska risken att finansiella bidrag påverkar politiken. Bidragsgränser kan också tvinga partier och valkandidater att söka bidrag från stora grupper av vanliga människor. Begränsningar av spendering kan hjälpa till att skapa lika situationer för alla som deltar i val, och sådana gränser kan också söka minska spendering generellt, när det anses att spenderingen i relation till landets ekonomi eller utspridning av fattigdom.

Att ge "rena" pengar från statsbudgeten till politiska partier kan minska den negativa roll som pengar har i politiken, utan att minska en politisk hälsosam dialog. De som stödjer statliga bidrag till politiska partier menar att sådant stöd kan skapa lika villkor för olika politiska aktörer, och göra det lättare för nya politiska krafter att höras. De menar också att sådant stöd kan minska frestelsen för politiker att söka illegala donationer eller att misbruka statliga medel. Kritiker hävdar att statligt stöd till politiska partier kan minska kopplingen mellan politiker och partimedlemmar, och att det gör politiska partier mer en del av staten än av det civila samhället.

Kontroll genom statliga institutioner

Formella regler kan minska negativa konsekvenser av pengar i politiken, men bara om dessa regler respekteras i praktiken. De flesta regler av politisk finans världen runt ignoreras, ofta med total straffrihet.

I många länder har en valkommission ansvaret att kontrollera pengar i politiken, men ansvaret kan också ligga med en kommission för politiska partier, en revisions-institution, en myndighet mot korrupktion, eller en domstol. Oavsett vilken institution som är ansvarig så innebär det att man har att kontrollera ledande politiker och politiska

---

¹ UNCAC Article 7(3) kräver att länder ska "consider taking appropriate legislative and administrative measures, consistent with the objectives of this Convention and in accordance with the fundamental principles of its domestic law, to enhance transparency in the funding of candidatures for elected public office and, where applicable, the funding of political parties"

partier, och ofta även statschefen. Institutionen kan pressas att inte granska partiernas finanser alltför noga. För många som arbetar i sådana institutioner så kan det hota karriären att ta jobbet alltför allvarligt, och reglerna för hur institutionens ledarskap utses är därför väldigt viktigt, liksom att institutionen har god kontroll över sin egen budget.

Överssynsinstitutioner kan bara vara effektiva om de har tillgång till lämpliga sanktioner, från milda administrativa sanktioner för små överträdelser (som när ett parti lämnar in en ekonomisk rapport för sent) till allvarliga sanktioner vilket kan innebära att partier eller kandidater nekas ställa upp i val. Allvarliga sanktioner kan bara vara aktuella när det gäller allvarliga och upprepade överträdelser. De som drabbas av en sanktion måste också ha rätt att överklaga beslut om sanktioner.

Överssynsinstitutionen måste vara oberoende och ha ett tillräckligt mandat och resurser för att effektivt kontrollera pengar i politiken, och den måste kommunicera med alla relevanta aktörer i samhället. Dessutom måste institutionen ha politisk vilja att överse att reglerna följs, också i fall när de som bryter reglerna är mäktiga politiker. I andra fall kommer de formella reglerna att ignoreras. Detaljerat stöd för överssynsinstitutioner runt världen hittas på www.IFES.org/Oversight.

Det civila samhällets och medias roll

Medan formella regler som kontrolleras av kapabla statliga institutioner är viktigt för kontrollen av pengar i politiken, detta är aldrig tillräckligt i sig självt. Andra aktörer måste ta en aktiv roll i att granska hur pengar flyter in och ut ur politiken. Politiker och politiska partier måste agera ansvarsfullt, och icke-statliga aktörer som grupper i civila samhället och media måste engagera väljare i hur politisk finans påverkar vanliga människors dagliga liv.

Aktörer i det civila samhället har en viktig roll i att hjälpa medborgare förstå de långsiktiga negativa konsekvenserna av valköp och missbruk av allmänna medel. De kan granska hur politiker och politiska partier agerar på sätt som statliga institutioner ofta inte har kapacitet eller politiskt oberoende att göra. För mer information om hur aktörer i civil samhället kan granska pengar i politiken, se IFES *Vote for Free, a Global Guide to Citizen Monitoring of Campaign Finance*.

Media, såväl på internet, TV, radio och tidningar, har ett ansvar att informera medborgare om hur politiker samlar in och använder pengar, och hur andra aktörer använder pengar i politiken. Genom att avslöja överträdelser kan media hjälpa till att straffa de som försöker kompensera för bristande folkligt stöd med att spendera pengar.

Till slut

För några år sedan identifierade IFES och andra organisationer vad vi lärt oss efter flera årtionden av att stödja initiativ att önska transparens kontroll över pengar i politiken. Även om erfarenheterna varierar över tid och region så kunde vi urskilja fem faktorer som gäller överallt:

- Pengar är nödvändigt för demokratisk politik, och politiska partier måste ha tillgång till pengar för att spela sin roll i den demokratiska processen – regleringar får inte hindra hälsosam kamp mellan partier

- Den roll som pengar spelar i politiken är aldrig oproblematiserad, och reglering är nödvändig
- Kontext och den politiska kulturen måste tas i beaktning när man beslutar om strategier för att kontrollera politisk finans i ett land
- Effektiv reglering och finansiell rapportering kan hjälpa till i kontrollen av negativa konsekvenser av politisk finans, men bara om reglerna är väl anpassade och deras efterföljelse kontrolleras
- Effektiv kontroll kräver engagemang av många aktörer (inklusive statliga institutioner, grupper i civila samhället och media), och dessa måste samarbeta för att skapa transparens.

Förutom detta måste man inse att det ofta tar årtionden att skapa effektiv kontroll, och att kontrollen aldrig blir fullständig. Alla som tar på sig att öka transparens i politisk finans måste ha tålamod och vara beredd att arbeta långsiktigt. Om man inte söker kontroll av pengar i politiken riskerar man att en situation där politiska beslut bestäms inte av folkets vilja utan genom av pengar.

Resurser

IFES information on politisk finans hittar du på www.ifes.org/issues/political-finance

IFES information on misbruk av allmänna medel hittar du på www.ifes.org/abuse-state-resources

En detaljerad guide för allmänna institutioner med ansvar att överse regler om politisk finans finns på www.ifes.org/Oversight

Group of States against Corruption (GRECO) *Analysis of political finance regulations in the Council of Europe region*. Available at www.coe.int/en/web/greco/evaluations/round-3

International Foundation for Electoral Systems (2022) *Vote for Free, A Global Guide to Citizen Monitoring of Campaign Finance*, available at www.IFES.org/voteforfree

International Foundation for Electoral Systems (2018) *Abuse of Abuse of State Resources Research and Assessment Framework*, available at www.ifes.org/publications/abuse-state-resources-research-and-assessment-framework

International Foundation for Electoral Systems (2017) *Unfair Advantage: The Abuse of State Resources in Elections*, available at www.ifes.org/publications/unfair-advantage-abuse-state-resources-elections

International Foundation for Electoral Systems (2013) *Political Finance Oversight Handbook*. Available at www.ifes.org/publications/tide-political-finance-oversight-handbook. Also available in Indonesian and Russian.

International Foundation for Electoral Systems (2009) *Regulating Political Finance, the Global Experience*. Available at <https://www.ifes.org/publications/political-finance-regulation-global-experience>

International IDEA *Political Finance Database*. Available at www.idea.int/themes/political-finance

Ohman, Magnus & Zainulbhai, Hani (eds) (2009) *Regulating Political Finance, the Global Experience*. International Foundation for Electoral Systems, Washington. Available in English, Dari, French, Pashto and Russian at <http://www.ifes.org/translated-publications-key-political-finance-issues>

Transparency International, *Buying influence – money and elections in the Balkans*, available at www.transparency.org/whatwedo/publication/buying_influence_money_and_elections_in_the_balkans

HQ | 2011 Crystal Drive | Arlington, VA 22202 | USA

 www.IFES.org